

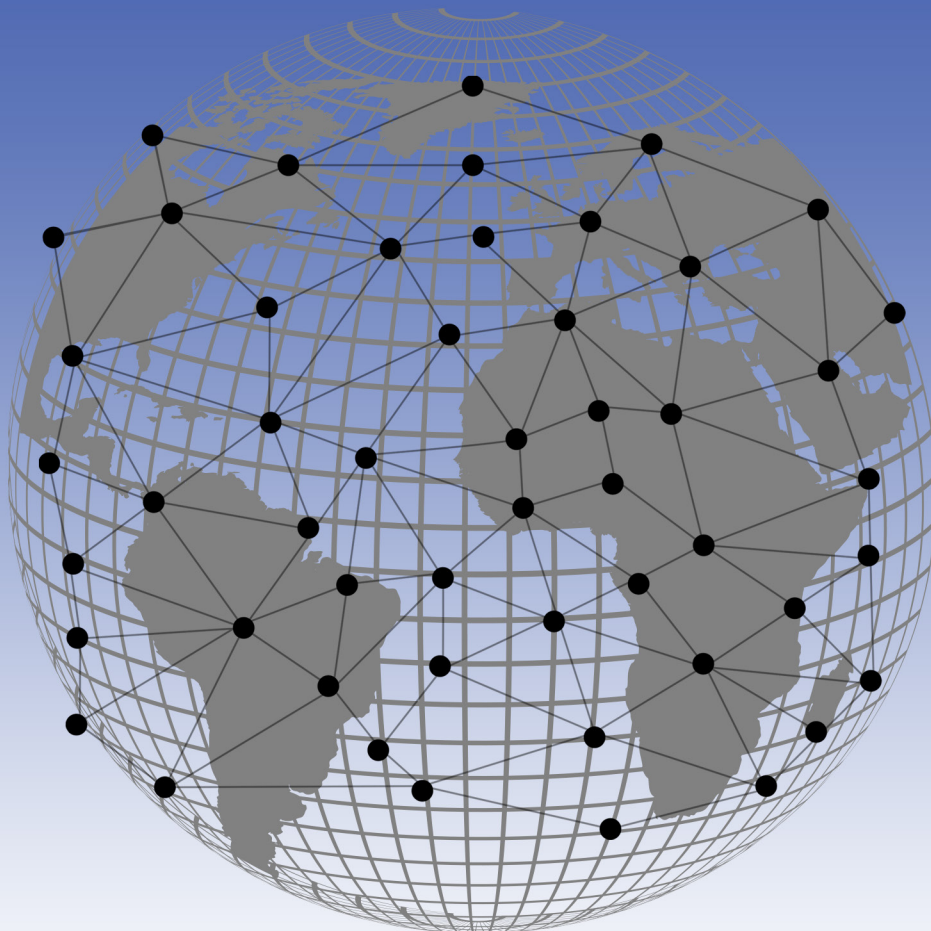

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره هشتاد و نه)

در این شماره می‌خوانید:

- گزارش جدید آنکتاد درباره سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی: تأثیر مثبت تسهیل تجارت و سرمایه‌گذاری دیجیتال بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
- صادرکنندگان چینی در تلاش برای غلبه بر تحریم‌ها در تجارت با روسیه
- عربستان سعودی پیش‌گام در گذار انرژی در منطقه خلیج فارس
- چشم انداز اقتصادی محیط پیرامونی و شرکای تجاری ایران

تیر ۱۴۰۳

شناسنامه گزارش

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره هشتاد و نه)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: تیر ۱۴۰۳

واژه‌های کلیدی: جنگ تجاری، تحقیقات ضد دامپینگ، خودروسازان چینی، قطر ایرویز، گذار انرژی، صندوق‌های ثروت حاکمیتی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۱۱	تحولات منطقه‌ای
۱۷	پژوهش‌های تازه

تحولات جهانی

اتحادیه اروپا در آستانه جنگ تجاری با چین

اخیراً کمیسیون اروپا به‌عنوان بازوی اجرایی اتحادیه اروپا، اعلام کرد که تحقیقات آنها به طور موقت به این نتیجه رسیده است که صنعت خودروهای برقی در چین، از یارانه‌های ناعادلانه‌ای بهره‌مند می‌شود، امری که خطری برای صنعت خودرو این اتحادیه به شمار می‌رود. بر اساس بیانیه کمیسیون اروپا، اتحادیه در واکنش، علاوه بر تعرفه ۱۰ درصدی فعلی، تعرفه‌های اضافی بین ۱۷.۴ تا ۳۸.۱ درصد بر روی خودروهای برقی چینی اعمال می‌کند؛ امری که کل نرخ تعرفه بر خودروهای برقی چینی را به حدود ۵۰ درصد می‌رساند. این تصمیم اتحادیه اروپا، در پی تحقیقات آنها در مورد حمایت‌های صورت‌گرفته از سوی دولت چین از تولیدکنندگان خودروهای برقی اتخاذ شده است.

اتحادیه اروپا، بازاری حیاتی و در حال رشد برای صنعت خودروسازی چین به شمار می‌رود؛ از همین رو افزایش تعرفه خودروهای برقی وارداتی از چین توسط اتحادیه اروپا، با انتقادات شدیدی از سوی این کشور مواجه شده است. در واقع اروپا مقصد اصلی صادرات خودروهای برقی چین به شمار می‌رود؛ ارزش واردات خودروهای برقی اتحادیه اروپا از چین در سال گذشته، ۱۱.۵ میلیارد دلار بود؛ این در حالی است که این رقم در سال ۲۰۲۰، تنها ۱.۶ میلیارد دلار بود، امری که حاکی از افزایش چندین برابری صادرات چین است. مقامات غربی نگران‌اند که واردات کالاهای ارزان‌قیمت چینی، منجر به از میان رفتن مشاغل و صنایع استراتژیک آنها شود.

با این حال، اتحادیه اروپا باید بین حمایت از صنعت خود و عمل به تعهدات خود در مورد سبز کردن اقتصاد، از جمله ممنوعیت فروش خودروهای بنزینی و دیزلی جدید از سال ۲۰۳۵، تعادل برقرار کند؛ در همین راستا کمیسیون اروپا در بیانیه‌ای اعلام کرد: "گذار سبز اتحادیه اروپا نمی‌تواند بر اساس واردات ناعادلانه و به بهای نابودی صنایع اتحادیه اروپا باشد."

شایان توجه است که اتحادیه اروپا، سطوح مختلفی از تعرفه‌های جدید را برای سه شرکت بزرگ سازنده خودروی برقی چین اعمال کرده است؛ در همین راستا شرکت BYD که با شرکت تسلا برای کسب عنوان بزرگ‌ترین فروشنده خودروهای برقی باتری دار جهان رقابت می‌کند، کمترین تعرفه اضافی، یعنی ۱۷.۱ درصد را دریافت کرده است. برای شرکت جیلی، مالک ولوو سوئد، تعرفه اضافی ۲۰ درصدی و برای سایک موتور، تعرفه اضافی ۳۸.۱ درصدی در نظر گرفته شده است. سایر خودروسازان برقی در چین که با تحقیقات اتحادیه اروپا همکاری کرده‌اند، مشمول تعرفه اضافی ۲۱ درصدی و آن‌هایی که همکاری نکرده‌اند، مشمول تعرفه اضافی ۳۸.۱ درصدی خواهند شد.

کمیسیون اروپا اعلام کرد این احتمال وجود دارد که در مراحل بعدی از شرکت تسلا که بسیاری از خودروهای خود را در چین تولید می‌کند، «نرخ تعرفه محاسبه‌شده به‌صورت جداگانه» دریافت کند.

اتحادیه اروپا باید تا نوامبر، در مورد موقتی یا دائمی بودن اعمال این تعرفه‌ها تصمیم بگیرد. برخی از کارشناسان معتقدند واکنش چین به اعمال این تعرفه‌ها، می‌تواند منجر به بروز یک جنگ تجاری با اتحادیه اروپا شود. در واقع این جنگ برای اتحادیه اروپا که هنوز برای دستیابی به اهداف بلندپروازانه آبهوایی خود به‌شدت به زنجیره‌های تأمین تحت سلطه چین وابسته است، ویرانگر خواهد بود.

وزارت بازرگانی چین در واکنش به افزایش تعرفه‌های اتحادیه اروپا، این اتحادیه را به «ایجاد و تشدید تنش‌های تجاری» متهم کرد و تأکید کرد که این اقدام به مصرف‌کنندگان اروپایی آسیب می‌رساند. این وزارتخانه در بیانیه‌ای متعهد شد که «برای دفاع قاطع از حقوق و منافع مشروع شرکت‌های چینی، تمام اقدامات لازم را انجام دهد.»

بسیاری از خودروسازان اروپایی خودروهای خود را در چین تولید کرده و سپس آن‌ها را در اروپا به فروش می‌رسانند که با افزایش تعرفه‌ها، این رویه برای آن‌ها پرهزینه‌تر خواهد شد؛ به‌ویژه برای خودروسازان آلمانی که به فروش در چین وابستگی شدیدی دارند و اقدامات تلافی‌جویانه چین، می‌تواند شرایط را برای آن‌ها دشوارتر کند.

تسلا در سال گذشته بیش از نیمی از خودروهای برقی باتری‌دار وارداتی اتحادیه اروپا را تأمین کرده است و ولوو و برند داجیا زیرمجموعه رنو نیز حجم قابل توجهی از این واردات را به خود اختصاص داده‌اند. سهم BYD تاکنون در سال جاری تنها یک درصد از بازار اتحادیه اروپا بوده است. این شرکت برای سال آینده سهم ۵ درصدی را هدف‌گذاری کرده است.

تحلیل‌گران واکنش چین به اعمال تعرفه‌های جدید کمیسیون اروپا را به هر دو روش تشویقی و تنبیهی پیش‌بینی می‌کنند تا از این طریق بتواند به گروه بزرگی از کشورهای عضو اتحادیه اروپا که مخالف اعمال دائمی تعرفه‌ها هستند، برای فشار بر اتحادیه اروپا کمک کند. به‌عنوان اقدامی تنبیهی، چین می‌تواند تعرفه واردات خودرو از اتحادیه اروپا را از ۱۵ درصد فعلی به ۲۵ درصد افزایش داده یا صادرات سایر کالاهای اروپایی مانند شراب و کالاهای لوکس را محدود سازد و به‌عنوان اقدامی تشویقی، این کشور می‌تواند نسبت به انجام سرمایه‌گذاری در کشورهای اتحادیه اروپا متعهد شده و وعده دسترسی بهتر به بازار چین برای شرکت‌های اتحادیه اروپا را مطرح کند.

نکته حائز اهمیت آن است که کشورهای عضو اتحادیه اروپا در مورد تعرفه‌های اعمال شده اختلاف‌نظر وجود دارد؛ کشورهای فرانسه و اسپانیا، موافق اعمال تحریم‌ها هستند؛ اما سیاستمداران و مدیران صنعت

خودروسازی در آلمان، به شدت با آن مخالفاند.

تشدید تنش‌های تجاری در پی آغاز تحقیقات ضد دامپینگ چین

اخیراً در اقدامی که نشان‌دهنده تشدید تنش‌های تجاری بین چین و شرکای اصلی تجاری آن است، وزارت بازرگانی چین تحقیقات ضد دامپینگ را بر علیه واردات رزین‌های پلی‌اکسی‌متیلن (POM) از اتحادیه اروپا، ایالات متحده، ژاپن و تایوان آغاز کرده است. این تحقیقات که به مدت یک سال به طول خواهد انجامید و امکان تمدید آن برای شش ماه دیگر نیز وجود دارد، بر روی رزین‌های POM^۱، متمرکز خواهد بود.

تحقیقات ضد دامپینگ علیه رزین‌های پلی‌اکسی‌متیلن، جدیدترین تحول در مناقشات تجاری جاری بین چین و شرکای اصلی تجاری آن است، امری که نشان‌دهنده افزایش تنش‌ها و احتمال تشدید تنش در طی ماه‌های آینده می‌باشد. نتایج این اقدام می‌تواند پیامدهای قابل توجهی برای تجارت جهانی این محصول و همچنین روابط اقتصادی بین چین و شرکای تجاری آن در پی داشته باشد.

آغاز این تحقیقات در بحبوحه تشدید تنش‌های تجاری میان چین و شرکای اصلی تجاری‌اش از جمله آمریکا و اتحادیه اروپا در خصوص یارانه‌ها و مازاد ظرفیت تولید صورت می‌گیرد. شایان توجه است که ایالات متحده اخیراً از افزایش قابل توجه اعمال تعرفه‌های واردات بر کالاهای چینی از جمله خودروهای برقی، تراشه‌های کامپیوتری و محصولات پزشکی خبر داده است؛ از سوی دیگر، اتحادیه اروپا نیز تحقیقات مستقلی را بر علیه صادرات فولاد و قلع چین آغاز کرده است. علاوه بر این، اتحادیه اروپا در حال بررسی اعمال تعرفه بر خودروهای برقی ارزان‌تر چینی است که احتمالاً از یارانه‌های دولتی بهره‌مند می‌شوند. متقابلاً چین انتقادات آمریکا و اتحادیه اروپا در مورد مازاد ظرفیت و حمایت دولتی از صنایع داخلی خود را رد کرده و استدلال می‌کند که چنین نگرانی‌هایی، میزان نوآوری شرکت‌های چینی را دست‌کم می‌گیرد.

پیشی گرفتن خودروسازان چینی از رقبای آمریکایی

بر اساس داده‌های جدید مؤسسه تحقیقاتی JATO Dynamics، برای نخستین بار صنعت خودروسازی چین در سال ۲۰۲۳ از لحاظ فروش جهانی، از رقبای آمریکایی خود پیشی گرفته است؛ بر اساس این داده‌ها، برندهای چینی به رهبری شرکت BYD مستقر در شنژن، موفق به فروش ۱۳.۴۳ میلیون دستگاه خودروی نو در سال گذشته شده‌اند؛ درحالی‌که این رقم برای برندهای آمریکایی، حدوداً ۱۱.۹۳ میلیون دستگاه بوده است. از سوی دیگر، برندهای ژاپنی با فروش ۲۳.۵۹ میلیون خودرو، همچنان از جایگاه قدرتمندی در سطح جهان برخوردارند.

۱ - نوعی پلاستیک مهندسی شده با کاربردهای گسترده در صنایع مختلف است

علاوه بر این گزارش مذکور، حاکی از آن است که رشد فروش شرکت‌های چینی نسبت به سال گذشته، با افزایش ۲۳ درصدی روبرو شده‌اند؛ این در حالی است که این رقم برای همتایان آمریکایی، تنها ۹ درصد بوده است.

از منظر برخی تحلیلگران، بی‌توجهی خودروسازان سنتی که منجر به تداوم رشد قیمت‌های خودرو شده است، ناخواسته مصرف‌کنندگان را به سمت جایگزین‌های ارزان‌تر چینی سوق داده است. از همین رو هم‌زمان با روند افزایشی قیمت خودرو در سایر نقاط جهان، برندهای چینی از این فرصت به‌منظور تصاحب سریع‌تر سهم بیشتری از بازار بهره‌مند می‌شوند.

بر اساس این گزارش، درحالی‌که بازار داخلی چین، "نشانه‌هایی از کاهش تقاضا" را نشان می‌دهد و تولیدکنندگان این کشور به دنبال "منابع رشد تقاضا در خارج از کشور" هستند، سهم بازار برندهای چینی در مناطقی نظیر خاورمیانه، اوراسیا و آفریقا به طور چشمگیری افزایش یافته است. علاوه بر این، سهم این برندها در آمریکای لاتین و جنوب شرقی آسیا و حتی بازارهای توسعه‌یافته شامل اروپا، استرالیا، نیوزیلند و اسرائیل نیز رشد یافته است.

شایان توجه است که بر اساس این گزارش، مدل سدان کامپکت Qin از شرکت BYD، محبوب‌ترین مدل چینی شناخته شده است.

یافته‌های این گزارش بیانگر موفقیت برندهای چینی در بازارهای نوظهور به دلیل سیاست‌های دسترسی آسان‌تر، موانع تجاری کمتر و حساسیت بیشتر مصرف‌کنندگان به قیمت است؛ در همین راستا در سال ۲۰۲۳، بیش از ۱۷.۵ میلیون خودروی جدید در اقتصادهای نوظهور به فروش رفته است. این رقم، بیشتر از مجموع فروش در ایالات متحده یا اروپا در طول یک سال است. نکته حائز اهمیت آن است که رشد فروش خودروهای چینی، علی‌رغم افزایش تنش‌های تجاری بین چین و غرب و موانعی همچون افزایش نرخ بهره و قیمت خودرو، محقق شده است.

صادرکنندگان چینی در تلاش برای غلبه بر تحریم‌ها در تجارت با روسیه

گزارش‌های رسانه‌های روسی نشان می‌دهد اخیراً با وجود اشتیاق صادرکنندگان چینی به حضور و نفوذ در بازار روسیه، اما آنها به دلیل ممانعت از بروز مشکلات مالی ناشی از تحریم‌های غرب علیه روسیه، با احتیاط عمل می‌کنند. در واقع با تشدید تحریم‌ها بر علیه روسیه، نه‌تنها پروسه پرداخت برای مشتریان روسی به طور فزاینده‌ای با دشواری مواجه شده است، بلکه برای مشاغلی که به دنبال فرصت‌های جدید هستند نیز چالش‌هایی ایجاد شده است.

در همین راستا اخیراً بانک VTB در شانگهای، به‌عنوان تنها وام‌دهنده روسی که در داخل مرزهای چین

فعالیت می‌کند، افزایش تقاضای افتتاح حساب در این بانک از سوی شرکت‌های چینی را اطلاع‌رسانی کرده است؛ به‌نحوی که حجم بالای درخواست‌ها و همچنین اعمال نظارت شدید بر تمامی تراکنش‌ها، منجر به ایجاد تأخیرهای طولانی برای تجار شده است؛ به‌نحوی که فاصله زمانی پیش از سپرده‌گذاری را به سه هفته افزایش داده است که چالش‌های پیشروی معامله‌گران را تشدید می‌کند.

شایان توجه است که حجم تجارت بین چین و روسیه در سال گذشته، به رقم بی‌سابقه ۲۴۰ میلیارد دلار رسید که عمدتاً ناشی از افزایش تقاضای چین برای محصولات انرژی روسیه و خرید کالاهای مصرفی چینی از سوی روسیه بود. با این وجود، بسیاری از شرکت‌های چینی با چرخه‌های پرداخت طولانی و مشکلات پرداخت نقدی مواجه شده‌اند که مانع از انجام روان تجارت آنها می‌شود؛ در همین راستا مدیرعامل یک شرکت صادرات الکترونیک مستقر در گوانژو اخیراً گفته است: "به دلیل ریسک‌های موجود، ما مجبور شدیم درخواست‌های برخی از مشتریان روسی را رد کنیم؛ برنامه ریزی اجرایی و مدیریت موثر امور مالی به دلیل عدم قطعیت در پرداخت، دشوار شده است."

این در حالی است که بانک‌های بزرگ چینی به دلیل خطر تحریم‌های ثانویه ایالات متحده، همچنان در همکاری با روسیه مردد هستند و VTB، به‌عنوان تنها گزینه قابل قبول فعلی باقی‌مانده است. حتی برخی از شرکت‌ها به بازگشایی حساب در بانک‌های نزدیک مرز شمال شرقی با روسیه امیدوار بودند؛ اما این مؤسسات نیز اخیراً خدمات تبادل ارزی خود را به حالت تعلیق درآورده‌اند.

علاوه بر وجود مشکلات پرداخت در چین، در روسیه نیز خریداران نگران این موضوع هستند؛ به‌نحوی که بسیاری از شرکت‌ها در امر پرداخت‌ها، مجبور به بهره‌گیری از واسطه‌ها شده‌اند؛ امری که هزینه‌های اضافی ۳ تا ۶ درصدی بیش از قیمت فاکتور را برای آنها در پی داشته است.

در واقع ارتقای بی‌سابقه حجم تجارت میان روسیه و چین، اهمیت بازار روسیه را برای تجار چینی برجسته کرده است؛ در همین راستا صادرکنندگان چینی در حال برقراری تعادل ظریفی بین استفاده از فرصت‌های جدید و اجتناب از ریسک‌های مالی و تحریم‌های احتمالی ناشی از تنش‌های ژئوپلیتیکی جاری هستند.

برخی از تحلیلگران معتقدند از آنجایی که به‌احتمال زیاد چالش‌های فعلی در کوتاه‌مدت ادامه خواهد داشت، حل و فصل مشکلات پرداخت، مستلزم به‌کارگیری اقدامات دیپلماتیک به‌منظور کاهش تحریم‌ها یا توسعه سیستم‌های پرداخت جایگزین است.

تحکیم روابط تجاری میان آمریکا و اروپا

اخیراً نماینده تجاری ایالات متحده در سخنرانی خود در شورای آتلانتیک، اولویت‌های دولت بایدن در بازسازی روابط تجاری با شرکای کلیدی و رقبای تجاری این کشور را ترسیم کرد؛ در همین راستا وی بر

اهمیت نوسازی مشارکت اقتصادی فرا اتلانتیک بین ایالات متحده و اتحادیه اروپا تأکید کرد و خواستار همکاری نزدیک با سفیر آمریکا در اتحادیه اروپا در مورد رویکردهای جدیدی شد که بر جهت‌گیری بازار و اصول دموکراتیک تأکید داشته باشد و در عین حال به آمریکا اجازه دهد تا در اقتصاد جهانی در حال تغییر، رقابت مؤثرتر اعمال کند.

نماینده تجاری ایالات متحده در مورد روابط تجاری پر تنش میان ایالات متحده و چین، ابراز کرد: " دولت بایدن مدیریت این پویایی را با توجه به موقعیت این دو کشور به عنوان بزرگ‌ترین اقتصادهای جهان که دارای ساختارها و فلسفه‌های اقتصادی کاملاً متفاوت هستند را بسیار جدی می‌گیرد. وی خاطرنشان کرد که دولت آمریکا در حال بازگرداندن تعادل به روابط تجاری خود با چین، از طریق به کارگیری اقدامات گسترده‌تر است تا از این طریق، منافع اقتصادی ایالات متحده بیشتر تأمین شود و به انصاف و عدالت نزدیک‌تر باشد."

اظهارات اخیر نماینده تجاری ایالات متحده در بحبوحه تغییرات اساسی در چشم‌انداز اقتصادی جهانی، نشان‌دهنده عزم جدی این کشور در تنظیم دقیق و مجدد روابط تجاری آن با اتحادیه اروپا، به عنوان شریک و با کشور چین، به عنوان رقیب استراتژیک خود است. در واقع سخنرانی نماینده تجاری آمریکا، چشم‌انداز برنامه تجاری دولت ایالات متحده را ارائه کرد که بر تقویت اتحادیه‌های کلیدی و مقابله با شیوه‌های اقتصادی چین متمرکز است.

همکاری مشترک نفتی میان روسیه و قزاقستان در دریای خزر

بر اساس گزارش اخیر وزارت انرژی قزاقستان، شرکت سهامی عام "قزاق موناگس" به عنوان شرکت ملی نفت و گاز قزاقستان و شرکت سهامی نفتی "لوک اویل" روسیه اجرای پروژه‌های مشترک توسعه برخی میادین نفتی در دریای خزر را آغاز کرده‌اند. شایان توجه است که این میادین نفتی، از ذخایر قابل توجه نفت برخوردارند به تقویت تراز انرژی جمهوری قزاقستان کمک شایانی خواهد نمود.

دو کشور در راستای اجرای این پروژه‌ها، سرمایه‌گذاری مشترکی را انجام داده‌اند. کار ساخت سکوهای فراساحلی این پروژه‌ها در سال ۲۰۲۶ آغاز خواهد شد. این امر با هدف بهره‌مندی از ظرفیت کارخانه‌های کشتی‌سازی داخلی قزاقستان و تسریع در آغاز تولید در این میادین در دریای خزر انجام می‌پذیرد.

بر اساس برآوردها، این گونه پیش‌بینی می‌شود که اجرای این پروژه‌ها منجر به جذب حداقل ۶ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مستقیم و ایجاد حدود ۲ هزار فرصت شغلی در دوره ساخت و ساز و همچنین ۳۰۰ شغل دائمی در زمان بهره‌برداری گردد.

تحولات منطقه‌ای

قطر ایرویز برای هشتمین بار به عنوان بهترین ایرلاین جهان شناخته شد

اخیراً قطر ایرویز برای هشتمین بار متوالی به عنوان بهترین ایرلاین جهان انتخاب شد. این شرکت هواپیمایی قطری همچنین موفق به کسب ۳ جایزه معتبر دیگر شد:

- جایزه بهترین بیزینس کلاس جهان
- جایزه بهترین سالن بیزینس کلاس جهان
- جایزه بهترین ایرلاین خاورمیانه

در اوایل سال جاری، فرودگاه بین‌المللی حمد، که قطب عملیاتی هواپیمایی قطر است، موفق به کسب عنوان "بهترین فرودگاه جهان" در سال ۲۰۲۴ و "بهترین فرودگاه خاورمیانه" برای دهمین بار شد. همچنین، قطر دیوتی فری، مالک و اپراتور تمامی فروشگاه‌های خرده‌فروشی و رستوران‌های فرودگاه بین‌المللی حمد، برای دومین سال متوالی جایزه "بهترین فرودگاه برای خرید در جهان" را از آن خود کرد. این اولین بار است که هر سه شرکت هواپیمایی قطر، فرودگاه بین‌المللی حمد و قطر دیوتی فری، موفق به کسب عنوان بهترین در تمامی سه بخش جوایز اسکای تراکس می‌شوند. این هشتمین بار از سال ۲۰۱۱ است که هواپیمایی قطر توسط اسکای تراکس به عنوان بهترین ایرلاین جهان معرفی می‌شود. جوایز جهانی خطوط هوایی اسکای تراکس، به عنوان "اسکار" صنعت هوانوردی شناخته شده و بالاترین سطح از برتری را نشان می‌دهند.

اکبر الباکر، مدیرعامل گروه هواپیمایی قطر، اظهار داشت: "قطر ایرویز مفتخر است که مسافران آن را به عنوان بهترین ایرلاین جهان انتخاب کرده‌اند. این دستاورد، گواهی بر تعهد مستمر ما به ارائه خدمات نوآورانه و بی‌نظیر است." وی افزود: "ما مشتاقانه منتظر کسب موفقیت‌های بیشتر در آینده و ارائه خدمات استثنایی خود به تمامی مسافران هستیم." کسب چنین جایگاهی در سال‌های متوالی نشانه‌ای از توسعه لجستیک کشورهای شورای همکاری است.

عربستان سعودی پیش‌گام در گذار انرژی در منطقه خلیج فارس

بر اساس تازه‌ترین یافته‌های منتشر شده توسط مجمع جهانی اقتصاد که در گزارشی تحت عنوان «ترویج گذار مؤثر انرژی ۲۰۲۴»، منتشر شده است، عربستان سعودی در شاخص جهانی "گذار انرژی"، موفق به کسب رتبه سوم را در میان کشورهای خلیج فارس شده است. این گزارش، عملکرد سیستم‌های انرژی در ۱۲۰ کشور را بر اساس شاخصه‌هایی از جمله عدالت، پایداری محیط‌زیست، امنیت انرژی و آمادگی برای

گذار، مورد ارزیابی قرار داده است که عربستان سعودی با کسب امتیاز کلی ۵۵.۹ در شاخص گذار انرژی و امتیاز ۴۵.۴ در آمادگی برای گذار، در رتبه ۵۸ جهانی قرار گرفته است.

امتیاز آمادگی برای گذار، تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله ثبات محیط سیاست‌گذاری، سطح تعهد سیاسی، فضای سرمایه‌گذاری، دسترسی به سرمایه، مشارکت مصرف‌کنندگان و توسعه و به‌کارگیری فناوری‌های جدید، تعیین می‌شود. این رتبه‌بندی نشان‌دهنده پیشرفت عربستان سعودی در برقراری تعادل میان ذخایر انرژی و اهداف پایداری، در بحبوحه نوسانات اقتصادی جهانی و پیشرفت‌های فناورانه قرار دارد. شایان توجه است که کشورهای سراسر جهان در پی انجام تعهدات جهانی خود از جمله در توافقنامه پاریس (۲۰۱۵) و تصمیماتی که در نشست‌هایی مانند COP28 که دسامبر سال گذشته در دبی برگزار شد، در حال بازنگری در سیستم‌های انرژی خود هستند.

در همین راستا طی سال‌های اخیر، کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، اهداف ملی و ابتکارات منطقه‌ای بلندپروازانه‌ای را به‌منظور مقابله با تغییرات اقلیمی طراحی کرده‌اند؛ در همین راستا کشورهای امارات متحده عربی و عمان، به دستیابی به «آلاینده‌ی صفر» تا سال ۲۰۵۰ متعهد شده‌اند؛ هرچند که عربستان سعودی این هدف را برای سال ۲۰۶۰ در نظر گرفته و ابتکار «خاورمیانه سبز» را راه‌اندازی کرده است.

در میان کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، قطر در شاخص گذار انرژی، پیشتاز است و با کسب امتیاز ۵۷.۳، رتبه پنجاهم در جهان را به خود اختصاص داده است. امارات متحده عربی با کسب امتیاز ۵۷، در رتبه پنجاه و دوم و کشور عمان، در رتبه شصت و دوم قرار گرفته‌اند. بحرین و کویت نیز به ترتیب در جایگاه‌های صد و سوم و صد و چهارم قرار دارند.

این گزارش بر ضرورت اصلاح فوری سیستم‌های انرژی توسط کشورها، گسترش راه‌حل‌های انرژی پاک و ارتقای کارایی برای دستیابی به گذار پایدار انرژی در سراسر جهان تأکید می‌کند. این گزارش ضمن اشاره به پیشرفت‌های صورت‌گرفته، خاطرنشان می‌کند که چالش‌هایی مانند تنش‌های ژئوپلیتیکی، همچنان بر مسیر این تحول تأثیر می‌گذارد.

این گزارش تأکید دارد که چشم‌انداز جهانی، تحت تأثیر نوسانات اقتصادی، تشدید تنش‌های ژئوپلیتیکی و تغییرات فناورانه قرار دارد؛ این عدم قطعیت در شاخص گذار انرژی نیز منعکس شده است؛ به‌نحوی که سرعت بهبود این شاخص طی سه سال گذشته، با کاهش مواجه بوده است.

بر اساس این سند، میانگین جهانی امتیازات شاخص "گذار انرژی"، به بالاترین سطح خود رسیده است و از میان ۱۲۰ کشور، ۱۰۷ کشور طی یک دهه گذشته پیشرفت داشته‌اند. در این میان، کشورهای پیشرو

در رتبه‌بندی این شاخص، عمدتاً اروپایی هستند و سوئد و دانمارک به دلیل برخورداری از چارچوب‌های سیاستی مستحکم، سرمایه‌گذاری در انرژی پاک و نوآوری فناورانه، در جایگاه‌های برتر قرار گرفته‌اند؛ هر چند که فاصله امتیازات شاخص گذار انرژی بین اقتصادهای پیشرفته و درحال توسعه، کاهش یافته است و مرکز ثقل گذار انرژی به سمت کشورهای درحال توسعه حرکت کرده است. با وجود این پیشرفت، بیشترین حجم سرمایه‌گذاری در انرژی پاک، همچنان به شدت در اقتصادهای پیشرفته و چین متمرکز است. به همین دلیل این گزارش بر ضرورت بسیار مهم حمایت مالی کشورهای پیشرفته برای تسهیل گذار عادلانه انرژی در کشورهای نوظهور و درحال توسعه تأکید می‌کند.

از سوی دیگر بر اساس گزارشی که صندوق بین‌المللی پول در ماه مارس منتشر کرد، عربستان سعودی با پیش‌گامی در ابتکارات سبز^۱ به‌منظور کاهش چالش‌های اقتصادی ناشی از حرکت به‌سوی پایداری انرژی، به‌عنوان رهبری پیشرو در سیاست‌های گذار انرژی، مطرح شده است.

سرمایه‌گذاری صندوق‌های ثروت حاکمیتی خلیج فارس در چین ۲۳ برابر شد

بر اساس گزارش‌های رسانه‌های عربی، سرمایه‌گذاری صندوق‌های ثروت حاکمیتی خلیج فارس در چین در سال ۲۰۲۳ به‌طور قابل توجهی افزایش یافت و به ۲.۳ میلیارد دلار رسید که نشان‌دهنده رشدی ۲۳ برابری نسبت به سال ۲۰۲۲ است. این امر نشان‌دهنده تغییر قابل توجهی در تمرکز سرمایه‌گذاری این صندوق‌ها از بازارهای سنتی آمریکا و اروپا به سمت چین و آسیای جنوب شرقی است. عوامل متعددی به این افزایش سرمایه‌گذاری کمک کرده‌اند، از جمله تلاش‌های مقامات مالی چین برای جذب سرمایه از طریق تعامل با سرمایه‌گذاران خلیج فارس و همچنین تنوع‌سازی سبد سرمایه‌گذاری صندوق‌های ثروت حاکمیتی خلیج فارس. این روند نشان‌دهنده جذابیت روزافزون چین به‌عنوان یک مقصد سرمایه‌گذاری برای سرمایه‌گذاران جهانی، علیرغم تنش‌های ژئوپلیتیکی و چالش‌های اقتصادی است.

سرمایه‌گذاری ۳ میلیارد دلاری امارات در زیرساخت‌های آفریقا

اخیراً شرکت اماراتی DP World، از طرح جاه‌طلبانه خود برای سرمایه‌گذاری ۳ میلیارد دلاری در زیرساخت‌های جدید بندری و لجستیکی در سراسر آفریقا طی سه تا پنج سال آینده رونمایی کرد. با توجه به پتانسیل رشد بلندمدت در آفریقا و افزایش تقاضای جهانی برای صادرات مواد معدنی حیاتی از قاره آفریقا، این سرمایه‌گذاری قابل توجه صورت می‌گیرد.

در حال حاضر شرکت DP World، بر توسعه حضور خود در بندر دارالسلام تانزانیا تمرکز کرده است؛ هر چند که در حال بررسی فرصت‌های بالقوه سرمایه‌گذاری در بنادر آفریقایی جنوبی و کنیا برای گسترش

۱ - «ابتکار سبز سعودی»، با هدف مقابله با تغییرات اقلیمی و کاهش انتشار کربن در سال ۲۰۲۱ راه‌اندازی شد.

بیشتر فعالیت‌های خود نیز هست. این شرکت اخیراً قراردادی به ارزش ۲۵۰ میلیون دلار برای مدیریت دو سوم از فعالیت‌های بندر دارالسلام به مدت ۳۰ سال امضا کرده است.

شرکت DP World امارات متحده عربی با این اقدام جاه‌طلبانه، خود را به‌عنوان بازیگری کلیدی در توسعه بخش‌های حمل و نقل دریایی و لجستیکی آفریقا برجسته کرده و خویش را به‌عنوان بازیگری فعال در عرصه آزادسازی پتانسیل اقتصادی منطقه و تسهیل تجارت و عملیات زنجیره تأمین کارآمدتر، معرفی کرده است.

تمدید ساختار همکاری شورای همکاری خلیج فارس و ترکیه تا سال ۲۰۲۹

اخیراً شورای همکاری خلیج فارس (GCC) و ترکیه در ششمین نشست گفتگوی راهبردی خود در دوحه، پایتخت قطر، در مورد تمدید برنامه اقدام مشترک برای همکاری تا سال ۲۰۲۹ به توافق رسیدند. این توافق، نشان‌دهنده تعهد دو طرف به تقویت روابط خود در زمینه‌های مختلف سیاسی، امنیتی، اقتصادی و تجاری است.

دبیرکل شورای همکاری در این نشست گفت: "این توافق فرصت‌های جدیدی را برای رایزنی بین دو طرف در مورد منافع مشترک در مسائل بین‌المللی و منطقه‌ای فراهم می‌کند و به ارتقای امنیت و ثبات منطقه کمک خواهد کرد." وزیر امور خارجه ترکیه نیز که در این نشست حضور داشت، بر اهمیت روابط دو کشور تأکید کرد و گفت: "تمدید برنامه مشترک اقدام، نشان‌دهنده استحکام مشارکت راهبردی بین شورای همکاری و ترکیه است."

برنامه اقدام مشترک میان ترکیه و شورای همکاری خلیج فارس برای اولین بار در سال ۲۰۱۰ به تصویب رسید؛ اما بروز اختلافاتی میان ترکیه و شورای همکاری، تا سال‌های اخیر مانع از اجرایی شدن کامل آن شده بود. تمدید این برنامه نشانه‌ای از تلاش‌های فزاینده ترکیه به‌منظور تحکیم روابط اقتصادی و تجاری خود با جهان عرب به شمار می‌رود.

مصر به دنبال جذب سرمایه ۳۰ میلیارد دلاری

دولت مصر قصد دارد بر اساس پیش‌نویس بودجه‌ای که اخیراً به تصویب پارلمان رسیده است، اقدام به جذب ۳۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) برای کاهش نرخ تورم نماید. این پیش‌نویس بودجه حاکی از عزم دولت در کاهش نرخ تورم در سال مالی جدید به بازه ۲۵ تا ۳۰ درصد است. باوجود آنکه تورم در این کشور در ماه آوریل اندکی کاهش یافت، اما همچنان در سطوح بالا باقی مانده است. بر اساس داده‌های منتشر شده توسط سازمان آمار مرکزی مصر (کاپمس)، نرخ تورم در ماه آوریل ۳۱.۸ درصد بوده است که نسبت به ماه مارس که این رقم، ۳۳.۱ درصد بود، با کاهش مواجه شده است. نرخ

تورم در شهرها نیز نسبت به سال گذشته، با کاهش جزئی در قیمت نان، روغن، گوشت و طیور، به ۳۲.۵ درصد رسیده است؛ درحالی‌که این رقم در ماه مارس، ۳۳.۳ درصد بود. یکی از علل کاهش نرخ تورم در این کشور، افزایش ۶۰۰ واحدی نرخ بهره توسط بانک مرکزی در نشست فوق‌العاده برای مهار تورم بود که در مارس گذشته برگزار شد.

انعقاد ۱۹ توافقنامه تجاری میان امارات متحده عربی و چین

امارات متحده عربی و چین اخیراً، ۱۹ توافقنامه و تفاهم‌نامه (MoU) را در بخش‌های کلیدی مختلف را به‌منظور تقویت سرمایه‌گذاری در بخش‌های گردشگری، صنعت، فناوری، رسانه و ابتکار کمربند و جاده به امضا رساندند. از مهم‌ترین توافقنامه‌های حاصله در این نشست، می‌توان به توافقات ذیل اشاره نمود:

- ۱- تفاهم‌نامه‌ای تأسیس کمیته عالی همکاری سرمایه‌گذاری چین و امارات متحده عربی.
- ۲- توافقنامه تأسیس گروه کاری همکاری اقتصادی و سرمایه‌گذاری و توافقنامه‌ای برای ارتقای همکاری سرمایه‌گذاری در توسعه سبز
- ۳- توافق در مورد تدوین مشترک برنامه همکاری در ابتکار کمربند و جاده^۱ میان دو کشور
- ۴- توافقنامه‌ای برای همکاری در بخش گردشگری که یکی از ارکان اصلی روابط اقتصادی آنها به شمار می‌رود.
- ۵- امضای تفاهم‌نامه بین وزارت فرهنگ امارات متحده عربی و وزارت فرهنگ و گردشگری چین در مورد همکاری در بخش فرهنگی؛ در طول ۱۰ ماه نخست سال ۲۰۲۳، بیش از یک میلیون گردشگر چینی از امارات متحده عربی بازدید کردند؛ جامعه چینی ساکن این کشور، حدود ۳۵۰۰۰۰ نفر است.
- ۶- توافقنامه همکاری در زمینه علم و فناوری
- ۷- تفاهم‌نامه همکاری در زمینه صنایع و فناوری‌ها
- ۸- تفاهم‌نامه همکاری در زمینه مالکیت فکری.
- ۹- تفاهم‌نامه‌ای همکاری در آموزش عالی.
- ۱۰- تفاهم‌نامه همکاری در زمینه آموزش مشترک زبان چینی.
- ۱۱- تفاهم‌نامه همکاری بین شورای رسانه‌ای امارات متحده عربی و اداره ملی رادیو و تلویزیون چین

۱- این ابتکار یک پروژه بزرگ به شمار می‌رود که توسط رئیس‌جمهور چین در سال ۲۰۱۳ راه‌اندازی شد و هدف از آن، اتصال کشورهای مختلف در آسیا، اروپا و آفریقا از طریق پروژه‌های زیرساختی و تجاری است. ابتکار کمربند و جاده، شامل ۶۵ کشور است که حدود ۳۰ درصد از اقتصاد جهان را تشکیل می‌دهند.

- ۱۲- تفاهم‌نامه بین دفتر ملی رسانه امارات متحده عربی و گروه رسانه‌ای چین
- ۱۳- توافقنامه همکاری بین‌دولتی چین و امارات متحده عربی در مورد استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای
- ۱۴- تفاهم‌نامه در مورد به رسمیت شناختن گواهینامه‌های صلاحیت دریانوردان
- ۱۵- تفاهم‌نامه بین وزارت تسامح و هم‌زیستی امارات متحده عربی و کمیسیون ملی امور قومی چین
- ۱۶- تفاهم‌نامه همکاری در زمینه بهداشت
- ۱۷- تفاهم‌نامه همکاری آماری بین مرکز رقابت و آمار فدرال امارات متحده عربی و اداره ملی آمار چین.

شایان توجه است که حجم تجارت غیرنفتی امارات متحده عربی با چین در سال ۲۰۲۳، به رقم قابل توجه ۸۱ میلیارد دلار رسید که نسبت به سال ۲۰۲۲، ۴/۲ درصد افزایش یافته است. علاوه بر این، چین در سال ۲۰۲۳، با برخورداری از سهم ۱۲ درصدی از تجارت امارات متحده عربی، همچنان به عنوان بزرگترین شریک تجاری غیرنفتی این کشور باقی مانده است.

اروپا نگران سرمایه‌گذاری‌های امارات؟

کمیسیون اروپا به‌زودی تحقیقات رسمی گسترده خود در مورد پیشنهاد ۲,۲ میلیارد یورویی گروه مخابراتی اماراتی Etisalat برای خرید دارایی‌های مخابراتی گروه BBF جمهوری چک در بلغارستان، مجارستان، صربستان و اسلواکی را آغاز خواهد کرد. این تحقیقات، به دنبال نگرانی‌هایی در مورد حمایت دولتی از شرکت Etisalat در این معامله انجام خواهد شد.

در واقع کمیسیون اروپا به دنبال بررسی این موضوع است که آیا Etisalat از منابع دولتی برای تأمین مالی این خرید استفاده کرده است یا خیر، امری که می‌تواند به منزله رقابت ناعادلانه با رقبای اروپایی تلقی شود. علاوه بر این، کمیسیون اروپا قصد دارد این موضوع را که آیا استفاده از بودجه دولتی برای تقویت Etisalat در برابر رقبای اروپایی آن مجاز است یا خیر بررسی کند. تحقیقات جدید می‌تواند به طور قابل توجهی بر معامله Etisalat برای خرید BBF تأثیر بگذارد و حتی ممکن است منجر به متوقف شدن آن توسط کمیسیون اروپا شود.

همکاری عراق با قطر در زمینه احداث نیروگاه برق

عراق و قطر قرار است در زمینه احداث یک نیروگاه جدید تولید برق با ظرفیت ۲۱۰۰ مگاوات در شهر بیجی همکاری کنند. پروژه احداث این نیروگاه بخار، شامل ۶ واحد تولیدی است که هر یک از آنها حدود ۳۵۰ مگاوات ظرفیت دارند. این نیروگاه جدید، در همان محل نیروگاه سابق احداث خواهد شد تا

به پالایشگاه نفت نزدیک باشد و تامین سوخت آن، تسهیل شود.

تنظیم سند ۵ ساله توسعه عراق

اخیراً وزارت برنامه‌ریزی عراق، سند ۵ ساله توسعه ملی برای سال‌های ۲۰۲۴-۲۰۲۸ را تهیه کرده است که به ابعاد مهمی از مسائل اجتماعی و اقتصادی کشور می‌پردازد. این سند توسط کمیته‌ای به ریاست معاون فنی وزارت برنامه‌ریزی، تهیه شده و به هیئت دولت برای تایید و اجرایی شدن ارائه شده است.

وزارت برنامه‌ریزی عراق اعلام کرده که در آماده‌سازی این سند راهبردی، چالش‌ها و خطرات احتمالی پیش روی کشور طی ۵ سال آینده، در نظر گرفته است. یکی از مسائل، تأکید بر مساله آب و هوا به دلیل اهمیت فراوان آن است زیرا تغییرات اقلیمی، تأثیرات بسیار زیادی بر روی عراق گذاشته است. در واقع این استراتژی، بر بهره‌برداری از انرژی پاک با تکیه بر انرژی خورشیدی و همچنین تأکید بر استفاده از روش‌های نوین آبیاری در کشاورزی به منظور جلوگیری از هدررفت آب، متمرکز است.

پژوهش‌های تازه

چشم انداز اقتصادی محیط پیرامونی و شرکای تجاری ایران

گزارش چشم انداز اقتصاد جهانی، ژوئن ۲۰۲۴، که اخیراً توسط بانک جهانی منتشر شده، تحلیلی جامع از وضعیت فعلی و آتی اقتصاد جهانی ارائه می‌دهد. این تحلیل با تمرکز بر شاخص‌های اقتصادی کلیدی، تحولات منطقه‌ای و چالش‌های سیاستی صورت گرفته است. با توجه به تداوم پیچیدگی‌های ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹، این گزارش بینش‌هایی را در مورد مسیرهای اقتصادی اقتصادهای پیشرفته و بازارهای نوظهور، از جمله منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (منا)، ارائه می‌کند.

بر مبنای این گزارش، رشد اقتصادی جهانی پس از چندین سال اختلال قابل توجه، نشانه‌هایی از تثبیت را نشان داده است، اما همچنان پایین‌تر از سطوح قبل از همه‌گیری باقی مانده است. این گزارش خاطرنشان می‌کند در حالی که نرخ تورم تعدیل شده است، همچنان چالش‌هایی را به ویژه در بازارهای نوظهور و اقتصادهای در حال توسعه (EMDES) ایجاد می‌کند. تنش‌های ژئوپلیتیکی، نوسانات قیمت کالاها و فشارهای تورمی مداوم، عوامل کلیدی شکل‌دهنده چشم‌انداز اقتصادی هستند. روشن است که این گزارش بسیار مفصل تدوین شده و ابعاد مختلفی دارد. از همین رو در ادامه بخش‌هایی از آن که به محیط پیرامونی ایران و شرکای تجاری کشورمان پرداخته، تلخیص شده است.

• چشم‌انداز اقتصادی خاورمیانه و شمال آفریقا

در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، چشم‌انداز اقتصادی به تدریج در حال بهبود است و پیش‌بینی می‌شود

رشد در سال‌های آینده مجدداً افزایش یابد. با این حال، این منطقه با چالش‌های منحصربه‌فردی از جمله درگیری‌های ژئوپلیتیکی مداوم، نوسانات در تولید نفت و آسیب‌پذیری در برابر بلایای طبیعی ناشی از تغییرات آب و هوایی مواجه است. این گزارش بر اهمیت تدابیر سیاستی مؤثر برای رسیدگی به این مسائل، ترویج رشد پایدار و افزایش تاب‌آوری اقتصادی تأکید می‌کند. مهمترین یافته‌های این گزارش در مورد چشم انداز اقتصادی منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا عبارتند از:

۱. رشد اقتصادی: پس از کاهش رشد به ۱,۵ درصد در سال ۲۰۲۳، پیش بینی می‌شود رشد در منطقه منا با از سرگیری تدریجی تولید نفت، به ۲,۸ درصد در سال ۲۰۲۴ و ۴,۲ درصد در سال ۲۰۲۵ افزایش یابد.
۲. تولید نفت: پیش بینی رشد برای سال ۲۰۲۴ نسبت به ژانویه ۰,۷ درصد کاهش یافته است که نشان دهنده تمديد کاهش داوطلبانه تولید نفت و تاثیرات درگیری‌های منطقه ای است.
۳. تنش‌های ژئوپلیتیکی: افزایش تنش‌های ژئوپلیتیکی، به ویژه جنگ غزه، پیامدهای اقتصادی قابل توجهی به دنبال دارد، از جمله کاهش ترانزیت از طریق کانال سوئز و اختلال در تجارت بین‌المللی.
۴. تورم: به دلیل نرخ ارز ثابت، تورم در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس (GCC) به خوبی مهار شده است، اما در سایر کشورهای صادرکننده نفت مانند ایران و واردکنندگان مانند مصر و لبنان همچنان بالاست. تورم قیمت مواد غذایی همچنان یک مسئله مهم است، به ویژه برای واردکنندگان نفت.
۵. کسری بودجه: انتظار می‌رود کسری بودجه در کشورهای غیر عضو شورای همکاری خلیج فارس، صادرکننده نفت و واردکننده نفت، قابل توجه باقی بماند. با کاهش درآمدهای نفتی و افزایش هزینه‌ها به دلیل سیاست‌های مالی انبساطی، کشورهای شورای همکاری خلیج فارس شاهد کاهش مازاد بودجه خواهند بود.
۶. سرمایه‌گذاری و مصرف: در مصر، پیش بینی می‌شود رشد با افزایش سرمایه‌گذاری، ناشی از توافق بزرگ با امارات متحده عربی و با حمایت از بهبود در حواله‌ها و کاهش تورم، هدایت شود.
۷. گردشگری: درگیری منطقه‌ای تأثیر منفی بر گردشگری داشته است، به ویژه بر چشم انداز رشد در اردن و لبنان تأثیر گذاشته است. با این حال، انتظار می‌رود در اقتصادهای وابسته به گردشگری مانند تونس، بهبودی حاصل شود.
۸. ریسک‌ها: ریسک‌های کلیدی کاهشی شامل تشدید درگیری‌های مسلحانه، افزایش خشونت محلی، تنش‌های اجتماعی، تشدید ناآرامی‌های مالی جهانی، بلایای طبیعی مکرر یا شدیدتر و رشد ضعیف‌تر از حد انتظار در چین است.

۹. پتانسیل صعودی: ریسک صعودی مهم، رشد بالاتر از حد انتظار در ایالات متحده است که تقاضای جهانی را بهبود می بخشد، به صادرات منطقه کمک می کند و احتمالاً پس از لغو کاهش تولید اوپک پلاس در سال ۲۰۲۵ منجر به افزایش تولید نفت می شود.

۱۰. بلایای طبیعی: منطقه منا به شدت در برابر رویدادهای آب و هوایی شدید ناشی از تغییرات آب و هوایی مانند خشکسالی و سیل آسیب پذیر است، امری که می تواند به طور قابل توجهی بر امنیت غذایی تأثیر بگذارد و فقر را به ویژه در کشورهای درگیر تنش و شکننده تشدید کند.

● چشم‌انداز اقتصادی برخی کشورهای کلیدی در دیپلماسی اقتصادی ایران (عراق، افغانستان، ترکیه، پاکستان، روسیه و چین)

۱. عراق

● پیش‌بینی رشد: اقتصاد عراق پس از افت قابل توجه ۲,۹ درصدی در سال ۲۰۲۳، با انقباض جزئی ۰,۳ درصدی در سال ۲۰۲۴ مواجه خواهد شد. این امر ناشی از چالش‌های مداوم در تولید نفت و بی‌ثباتی ژئوپلیتیکی است.

● کسری بودجه: به دلیل افزایش هزینه‌ها و کاهش درآمدهای نفتی، پیش‌بینی می‌شود کسری بودجه عراق افزایش یابد.

۲. افغانستان

● عدم قطعیت بالا: چشم‌انداز اقتصادی افغانستان به دلیل تداوم بی‌ثباتی سیاسی و فقدان داده‌های اقتصادی قابل اعتماد، همچنان با عدم قطعیت بالایی روبرو است. به همین دلیل، پیش‌بینی‌های رشد برای فراتر از سال ۲۰۲۲ در گزارش لحاظ نشده است.

۳. ترکیه

● کاهش رشد: با اعمال سیاست‌های انقباضی پولی، پیش‌بینی می‌شود رشد اقتصادی ترکیه در سال ۲۰۲۴ به ۳ درصد کاهش یابد. با این حال، انتظار می‌رود رشد در سال ۲۰۲۵ به ۳,۶ درصد و در سال ۲۰۲۶ به ۴,۳ درصد افزایش یابد.

● تورم و سیاست‌گذاری: تورم همچنان بالا باقی‌مانده است و انتظار می‌رود به طور متوسط ۲۹ درصد در سال ۲۰۲۵ باشد. تحقق این امر مستلزم ادامه سیاست‌های انقباضی پولی است.

۴. پاکستان

● **احیای اقتصادی:** پس از انقباض در سال ۲۰۲۳، انتظار می‌رود اقتصاد پاکستان با نرخ رشد ۱,۸ درصد در سال ۲۰۲۴ و ۲,۳ درصد در سال ۲۰۲۵ بهبود یابد. این بهبود ناشی از افزایش مصرف خصوصی و سرمایه‌گذاری است.

● **تورم و اصلاحات:** انتظار می‌رود تورم همچنان بالا باقی بماند، اما اجرای مستمر اصلاحات ساختاری و مدیریت کلان اقتصادی صحیح برای حفظ اعتماد سرمایه‌گذاران و حمایت از رشد اقتصادی حیاتی است.

۵. روسیه

● **کاهش سرعت رشد:** پیش‌بینی می‌شود رشد روسیه در سال ۲۰۲۴ به ۲,۹ درصد کاهش یابد، در حالی که این رقم در سال ۲۰۲۳، ۳,۶ درصد بوده است. با توجه به تأثیر سیاست‌های کلان محتاطانه و کاهش تقاضای بخش خصوصی، انتظار می‌رود روند کند شدن با نرخ رشد ۱,۴ درصد در سال ۲۰۲۵ و ۱,۱ درصد در سال ۲۰۲۶ ادامه یابد.

● **تغییر مسیر تجارت:** انتظار می‌رود تغییر مسیر تجارت، به‌ویژه با چین، همچنان ادامه یابد و معاملات بیشتری با واحد پولی یوان چین انجام شود.

۶. چین

● **رشد باثبات:** با وجود چالش‌های مداوم در بخش املاک و مستغلات، پیش‌بینی می‌شود رشد چین در سال ۲۰۲۴، ۴,۸ درصد باشد که نسبت به ۵,۲ درصد در سال ۲۰۲۳ اندکی کاهش یافته است. این امر نشان‌دهنده تقاضای داخلی قوی و رشد قابل توجه صادرات است.

● **سرمایه‌گذاری زیرساختی:** انتظار می‌رود حمایت قوی دولت از سرمایه‌گذاری زیرساختی، به‌ویژه در بخش‌هایی مانند خودروهای برقی و نیمه‌هادی‌ها، فعالیت‌های اقتصادی را تقویت کند.

کاهش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان برای دومین سال متوالی

بر اساس گزارشی که اخیراً توسط کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (آنکتاد) منتشر شد، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) در سال ۲۰۲۳ به دلیل کندی رشد اقتصاد جهانی و افزایش تنش‌های ژئوپلیتیکی، دو درصد کاهش یافته و به ۱.۳ تریلیون دلار رسیده است. این گزارش با عنوان «گزارش سرمایه‌گذاری جهانی ۲۰۲۴» بر این نکته تأکید می‌کند که کمبود منابع مالی، مانع تلاش‌ها برای دستیابی به «برنامه توسعه پایدار ۲۰۳۰» شده است. این گزارش همچنین بر نیاز فوری به سیاست‌هایی برای تقویت تأمین مالی تأکید می‌کند.

دیبرکل کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (آنکتاد) در مراسم رونمایی از این گزارش گفت:

«سرمایه‌گذاری صرفاً جریان سرمایه نیست؛ بلکه در مورد نیروی انسانی، مدیریت محیط‌زیست و تلاش مداوم برای دستیابی به جهانی عادلانه‌تر و پایدارتر نیز هست.»

این گزارش خاطرنشان می‌کند که با در نظر گرفتن نوسانات شدید جریان سرمایه‌گذاری در برخی اقتصادهای واسطه اروپایی، میزان کاهش FDI از ۱۰ درصد فراتر می‌رود و کشورهای در حال توسعه بیشترین آسیب را دیده‌اند. بر مبنای گزارش، کاهش FDI عمدتاً ناشی از افزایش تنش‌های ژئوپلیتیکی و نگرانی‌ها در مورد «شستشوی سبز» (greenwashing) است، ترفندی که بازاریابی برای نشان دادن فعالیت‌های اقتصادی به‌عنوان دوستدار محیط‌زیست بیش از آنچه در واقعیت هستند، به کار می‌رود.

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی برای تأمین مالی زیرساخت‌ها و خدمات عمومی مانند برق و انرژی‌های تجدیدپذیر بسیار مهم است. با این حال، شرایط سخت تأمین مالی در سال ۲۰۲۳ منجر به کاهش ۲۶ درصدی تعداد توافقات FDI در این حوزه‌ها شد. این کاهش منجر به کاهش ده‌درصدی سرمایه‌گذاری در بخش‌های مرتبط با «اهداف توسعه پایدار» (SDGs)، به‌ویژه در سیستم‌های کشاورزی و مواد غذایی، آب و بهداشت، شد. این بخش‌ها در سال ۲۰۲۳ نسبت به سال ۲۰۱۵، زمانی که همه کشورها برای دستیابی به اهداف توسعه پایدار تا سال ۲۰۳۰ متعهد شدند، پروژه‌های با تأمین مالی بین‌المللی کمتری را ثبت کردند.

این گزارش همچنین نشان داد که کشورهای در حال توسعه بیشترین آسیب را دیده‌اند. این کشورها در سال گذشته تنها شاهد رشد اندکی در اوراق قرضه پایدار و کاهش ۶۰ درصدی در تأمین مالی برای صندوق‌های حمایتی بوده‌اند. جریان‌های FDI به کشورهای در حال توسعه ۷ درصد کاهش یافته و به ۸۶۷ میلیارد دلار در سال گذشته رسیده است، اما این کاهش در مناطق مختلف متفاوت بوده است. اقتصادهای در حال توسعه آسیا که میزبان ۶۰ درصد از مگا پروژه‌های جهان هستند، شاهد افزایش قابل توجهی در سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی Greenfield بوده‌اند. سرمایه‌گذاری Greenfield به وضعیتی گفته می‌شود که در آن یک شرکت در یک کشور خارجی، عملیات جدیدی را راه‌اندازی کند یا تأسیسات موجود خود را گسترش دهد. با این حال، جریان کلی سرمایه‌گذاری خارجی به آسیا کاهش یافته است، به طوری که از حدود ۶۷۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ به ۶۲۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ رسیده است. با وجود این، این قاره به رهبری شرق و جنوب شرق آسیا، همچنان با جذب تقریباً نیمی از کل ورودی‌های جهانی، بزرگ‌ترین دریافت‌کننده FDI در جهان باقی ماند. چین و منطقه اداری ویژه هنگ‌کنگ (SAR)، بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاران در منطقه هستند و پس از آنها ایالات متحده، ژاپن و سنگاپور قرار دارند. دیگر نکات کلیدی این گزارش در ادامه می‌آید:

۱. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) جهانی در سال ۲۰۲۳ با کاهش ۲ درصدی به ۱.۳ تریلیون دلار رسید. این رقم با احتساب اقتصادهای واسطه، بیش از ۱۰ درصد کاهش یافته است.

۲. تسهیل سرمایه‌گذاری به اولویت اصلی سیاست‌گذاران تبدیل شده است. این امر منجر به افزایش ابتکارات دولت الکترونیک و پلتفرم‌های آنلاین برای ثبت کسب‌وکار و سرمایه‌گذار شده است.
۳. تعداد ابزارهای تسهیل دیجیتال در کشورهای در حال توسعه به طور قابل توجهی افزایش یافته است. تعداد درگاه‌های اطلاعاتی دولت‌های ملی از ۸۲ مورد در سال ۲۰۱۶ به ۱۲۴ مورد و تعداد پنجره‌های واحد آنلاین از ۱۳ مورد به ۶۷ مورد رسیده است.
۴. تسهیل تجارت و سرمایه‌گذاری دیجیتال می‌تواند تأثیر مثبتی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داشته باشد. به‌ازای هر امتیاز افزایش کیفیت درگاه‌های دیجیتال، کشورهای در حال توسعه حدود ۸ درصد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بیشتری جذب می‌کنند.
۵. دولت‌ها باید رویکردی جامع برای تسهیل سرمایه‌گذاری دیجیتال در پیش بگیرند و به تدریج تمامی مجوزهای لازم برای تأسیس کسب‌وکار را به صورت آنلاین درآورند.
۶. بازار مالی پایدار همچنان در حال رشد است، اما نشانه‌هایی از کند شدن سرعت آن به چشم می‌خورد. ارزش محصولات سرمایه‌گذاری پایدار در سال ۲۰۲۳ با افزایش ۲۰ درصدی به بیش از ۷ تریلیون دلار رسیده است.
۷. کشورهای در حال توسعه نقش فعال‌تری در سیاست‌گذاری مالی پایدار ایفا می‌کنند و حدود ۶۰ درصد از اقدامات سیاستی جدید در این زمینه در سال ۲۰۲۳ را به خود اختصاص داده‌اند.
۸. جریان ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به کشورهای توسعه‌نیافته (LDCها) به ۳۱ میلیارد دلار رسید که معادل ۲.۴ درصد از کل جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جهانی است.
۹. با وجود افزایش اعلام پروژه‌های جدید در حوزه سبز، سرمایه‌گذاری بین‌المللی در بخش‌های مرتبط با اهداف توسعه پایدار در کشورهای در حال توسعه در سال ۲۰۲۳ کاهش یافته است.
۱۰. روندهای صنعت نشان‌دهنده کاهش سرمایه‌گذاری در بخش‌های زیرساخت و اقتصاد دیجیتال است، اما در بخش‌هایی از زنجیره ارزش جهانی؛ مانند تولید و مواد معدنی حیاتی، رشد چشمگیری مشاهده می‌شود.